

N:o 192.

Ank. till Riksd. kansli den 11 maj 1891, kl. 10 f. m.

Af herr A. Hedin, om ändring af 12 § regeringsformen.

Regeringsformens § 12 säger, att »Konungen eger att i afhandlingar och förbund med främmande makter ingå».

Utan tvifvel har grundlagsstiftaren afsett, att, då denna paragraf ju icke kan omintetgöra hvad andra grundlagsbud stadga om Riksdagens rättigheter, Konungens ifrågavarande befogenhet ej finge i sådana fall utöfvas annat än med förbehåll af representationens konstitutionella rätt. Men hur föga denna sjelfklara princip blifvit aktad, derå äro exemplen många: jag skall här blott erinra om, att Kongl. Maj:t, utan att hafva inhemtat Riksdagens samtycke, lät den i början af 1865 med Frankrike afslutade handelstraktat träda i kraft den 15 april samma år samt egenmäktigt utfärdade en ny allmän tulltaxa — hvarpå traktaten pro forma framlades till godkännande af Riksdagen. Jag säger *pro forma*, ty regeringen tillkännagaf, att hon alldeles icke behöfde inhemta Riksdagens samtycke: utrikesministern förklarade på riddarhuset, att Kongl. Maj:t icke var af grundlagen dertill förbunden, och finansministern upprepade, att denna proformaåtgärd var förestafvad »endast» af »konstitutionel grannlagenhet», en grannlagenhet, som mera liknade ett gyckel, då ju ett *ja* förklarades vara lika obehöfligt som ett *nej* resultatlöst.

Med den internationella samfärdselns utveckling har mångfalden af de förhållanden, som i vår tid blifva föremål för folkrättsliga aftal, vuxit i en grad, som ännu för ett halft sekel sedan ingen kunde ana; att denna tendens skall än vidare fullföljas, är deremot numera ej svårt

att förutse. Allt flera områden af det inre statslifvet komma att beröras, därför ock den nationella handlingsfriheten på allt flere punkter att begränsas af internationella öfverenskommelser. Om ej härmed en ny enväldsmagt i regeringens hand skall växa upp, hvilken mer och mer inskränker folkrepresentationens konstitutionella rätt, är det nödigt att förbundsriktens utöfning genom regeringen blifver noga öfvervakad från representationens sida och hålles inom behöriga gränser.

Erfarenheten har visat att, äfven i de fall, der Kongl. Maj:t numera ej lärer drista att förfara så som år 1865, Riksdagens konstitutionella rätt kan genom Kongl. Maj:ts egenmäktiga förfarande omintetgöras. Traktaterna med Spanien 1883 och deras förlängning 1887 hafva blifvit af Riksdagen godkända. Men utan Riksdagens samtycke har Kongl. Maj:t sistnämnda år med Spanien slutit ett aftal (»deklaration»), enligt hvilket »frågor rörande tolkningen eller verkställandet af handelstraktaten och af sjöfartstraktaten eller beträffande följderna af hvilken som helst kränkning af desamma» skola, då öfverenskommelse ej kan träffas, »hänskjutas till skiljedomstolar, hvilkas beslut skola för de höga fördragsslutande parterna vara bindande». Att denna i svensk författningssamling offentliggjorda, vår offentliga rätt tillhörande deklaration skulle i förekommande fall tillämpas i enlighet med dess promulgerade ordalydelse, det egde svenske medborgare, hvilkas rättigheter och intressen beröras af traktaterna, att förvänta och fordra. Men man har fått erfara, att Kongl. Maj:t ansett sig befogad att gå in på en skiljedom, som hvarken gälde den sak, hvarom deklarationen föreskrifver skiljedom, eller egde rum med iakttagande af de i deklarationen stadgade former, samt att härigenom svenske medborgares rättigheter, som garanterats i den med Riksdagens samtycke afslutade traktaten, blifvit af Kongl. Maj:t uppförde.

Hur skiljedom skall anordnas, säger deklarationens artikel 2:

»*Ledamöterna* i dessa skiljedomstolar skola efter gemensam öfverenskommelse väljas af de båda höga parterna, och skall i det fall, att öfverenskommelse icke kan vinnas, hvardera af dem nämna en skiljoman eller ett lika stort antal sådana, hvarefter de, som blifvit dertill nämnda, skola utse ytterligare en skiljoman, som skall tjenstgöra, då öfverenskommelse icke kan ernås. Förhandlingssättet vid skiljedomstolen skall för hvarje fall bestämmas af de fördragsslutande parterna, men, derest desse skulle sådant underlåta, skall skiljedomstolen derom fatta beslut, innan den inträder i utöfning af sitt uppdrag. I hvarje fall skola dock de fördragsslutande parterna bestämdt angifva de frågor, hvilka skola underställas skiljedom.»

Intet af allt detta har egt rum, när åt Portugals minister i Madrid uppdrogs att fälla en dom, som på grund af frågans felaktiga formulering sedermera kunnat anlitas, för att dels fördölja, att skiljedom ej begärts i den sak, som enligt deklarationen borde göras till föremål för skiljedom, dels ingifva den svenska allmänheten den föreställningen, att de svenska anspråken blifvit underkända.

För att vinna detta syftemål har det emellertid ytterligare befunnits nödigt att hemlighålla den s. k. skiljedomens ordalydelse. Allt hvad af dess innehåll kommit till allmänhetens kunskap innefattas i en helt kort, under rubriken *officielt* i Post- och Inrikes Tidningar för den 2 januari 1889 meddelad, vilseledande notis.

Sjelfva tvistepunkten var enligt skiljedomsurkunden — portugisiska ministern Ribeiros bref till spanske utrikesministern den 24 december 1889 — formulerad i dessa ordalag: »Huruvida frågan om den nya skatten på sprit är en inre styrelsefråga eller en fråga, som faller under tillämpningen af den mellan Sverige och Norge samt Spanien den 15 mars 1883 afslutade traktaten.»

Hvad då först angår efterskatten på den före lagens antagande från Sverige införda, i Spanien magasinerade spriten, »är det säkert» — yttrar den s. k. skiljedomaren — »att denna sprit drabbats af nämnda lag, af provisoriska reglementet af samma dag och af de sedermera påbjudna supplementära åtgärderna; men då den pålagts samma gemensamma och på all befintlig sprit tillämpliga skattesats af 0.75 pesetas för centesimalgrad ren sprit i hvarje hektoliter, så synes det, strängt rättsligt, ej förefinnas någon motsägelse mellan spanska regeringens förfoganden och föreskrifterna i 1883 års traktat.

Här gör således den s. k. skiljedomaren traktatsenligheten af efterskatten på den svenska importen beroende deraf, att samma skatt drabbar alla andra befintliga spritförråd, vare sig de härröra från utlandet, kolonierna eller inhemsk tillverkning.

Det är bekant, att detta vilkor *icke uppfyllts*, utan tvärt om såväl de ofantliga tyska lagren som äfven den inhemska produktionen i det närmaste undgingo denna skatt.

Sjelfva den s. k. skiljedom, som åberopats *mot* Sveriges rätt, lemnar således här ett vapen i svenska regeringens hand, som hon ej velat begagna.

Förhållandet är detsamma, när slutligen den s. k. skiljedomaren förflyttar sig från rättsprincipernas på »de faktiska förhållandenas mark». Han yttrar:

»Om man å ena sidan ej kan på förhand bestrida möjligheten af

misstag eller till och med missbruk och svek i enskilda fall, trots den öfverordnade administrationens afsigter och bemödanden, synes å andra sidan denna möjlighet ej kunna göra föreskrifterna i spanska lagen och reglementena om spritbeskattningen ogiltiga gent emot traktaten af 1883.

Om fakta af denna beskaffenhet komme att inträffa i tillämpningen, till skada för rättmätiga offentliga och enskilda intressen, skulle detta naturligtvis föranleda spanska regeringen, i följd af dess rättskänsla, dels till billighetsåtgärder mot dem, hvilkas rätt blifvit kränkt, dels till förbättringar i beskattningssystemet beträffande ifrågavarande föremål, och att sålunda bringa landets åt hennes vård anförtrödda intressen i samklang med alla internationella förpligtelser och hänsyn.»

Under det att Karlshamnsbolaget genom en till Kongl. Maj:t stäld skrift, daterad den 20 september 1888, förgäfves vädjade till svenska regeringens bistånd mot den olagliga och våldsamma tillämpningen af spanska spritskattelagen af 26 juni 1888 — hvilken klagoskrift från bolaget förmodligen aldrig blifvit för Kongl. Maj:t föredragen — har sålunda skiljedomaren oförbehållsamt erkänt Spaniens skyldighet att lemna upprättelse för »misstag eller missbruk och svek» vid lagens tillämpning.

Likasom Riksdagens andel i lagstiftningen blifver af litet eller intet värde, derest Kongl. Maj:t får genom administrativa författningar rubba den allmänna lagens bud, så blifver ock dess magt beträffande traktater med främmande magter betydelselös, om de af Riksdagen pröfvade och godkända aftalen kunna, på sätt i förhållande till Spanien skett, medelst det utan Riksdagens samtycke ingångna skiljedomsaftalet och dess vrånga användning, af Kongl. Maj:t tillspillo gifvas.

Jag föreslår därför följande tillägg till 12 § regeringsformen:

»dock att i alla sådana aftal med främmande magt Riksdagens rätt att dem pröfva skall uttryckligen förbehållas».

A. Hedin.